

הרב ישעיה לוי
ירושלים

על סדרן של פרשות תרומה ותצווה

א.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה; מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹתָם תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם: זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת. וְתִכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֹרֹת אֵילָם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שִׁטִּים. שֶׁמֶן לְמָאֵר בְּשִׁמִּים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים. אֲבָנֵי שֹׁהַם וְאֲבָנֵי מִלֵּאִים לְאָפֶד וְלַחֲשֹׁן. וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם. כָּכֵל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנָּתִי הַמְשֻׁכָּן וְאֵת תְּבִנָּתִי כָּל כְּלָיו, וְכֵן תַּעֲשׂוּ (שמות כה, א-ט).

סדר המקראות שבראש פרשת תרומה עשוי להיתפש כמהופך. יכולנו לצפות שתחילה יאמר הקב"ה שעלה במחשבתו לשכון בתוך בני ישראל, ויצווה אפוא לעשות משכן וכליו, ורק לבסוף יצווה על ההתרמה הנצרכת למטלה. אך לפנינו פתיחה סתמית אודות לקיחת תרומה "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹתָם", פירוט מדויק של "הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם" עוד קודם לגילוי מטרתה, ורק אחריהם הידיעה שזו נועדה כדי שיעשו "לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם".

שכן הקב"ה אינו זקוק למקדש ח"ו – "אֲתָם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם" (שמות כ, יט); "כִּי הָאֲמֵנִים יֵשֵׁב אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ? הֲנִי הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלְלוּךָ, אִם כִּי הִבִּית הַזֶּה" (מלכים א ח, כז) – אבל רוצה את עשייתו ביד ישראל ובליבם הנדיב. הם יתקדשו ויקדשו מקום והוא ישכון בקרבם. מלאכת המשכן וכליו היא חלקם של מיעוט מוכשרים בעם, "חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאֲתֵי רֹחַ חֲכָמָה" (שמות כה, ג), אבל התרומה תקיף את הקהל כולו, "הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים, כָּל נְדִיב לֵב" (לה, כב). לפיכך תחילת העשייה ועיקרה, קיום "וְעִשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" היותר שלם ושבעבורו "וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם", הם אל נכון התרומה.

רשימת החומרים לתרומה מסודרת כנראה לפי ערך הפרטים. המתכות בראש כאשר הזהב מקדים את הכסף והנחושת, אחריהן האריגים לפי יוקרם, שוב הצומח והחי הגולמיים יותר, ואחריהם מתכלים שאינם מגוף המשכן וכליו. "אֲבָנֵי שֹׁהַם וְאֲבָנֵי מִלֵּאִים" חותמות את הפירוט, אך הן היקרות מכל וראויות היו לכאורה להופיע בראש. אולם למעשה "הַנְּשָׂאִם הִבִּיאוּ אֵת אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אֲבָנֵי הַמִּלֵּאִים" (לה, כז), ומפני שנדבת האבנים לא הקיפה את הכלל רק נועדה ליחידים ידועים, היא מוזכרת כהוספה מדולדלת לנדבת הציבור.¹

¹ הבושם והשמן המנויים שם, כה, בפסוק שאחרי אבני השוהם והמילואים, לא הובאו על ידי הנשיאים, ופירוטם מחובר למעלה אל פירוט שאר החומרים שהביאו כל איש ואשה. כן מוכח מיומא עה, א, ומרשב"ם ועוד מפרשי הפשט לפיהם

אחר ש"ועשו לי מקדש" נאמר על התרומה, "וכן תעשו" שוב אינו מיותר.² "ועשו" בני ישראל נדבה למקדש כדי שאתה, משה עם חכמי הלב, "כן", כהוראות שבסמוך, "תעשו" את המלאכה. "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל פליו" הוא תיאור של "מקדש" ולא לוואי של "ועשו". לפיכך בניגוד ל"ועשו" שבלשון נסתר, רמז אל העם כולו, בא "תעשו" בלשון נוכח, כמו שיבואו כל הציוויים על המלאכה: "ועשית שלחן" (כה, כג); "ועשית מזבח זָהָב טָהוֹר" (שם, לא); וכו'. רק על ארון העדות נאמר "ועשו" (כה, י), אולי מפני שהוא תחילת העשייה, להקיש אל "ועשו לי מקדש" וכך לשייך את נדבת ישראל אל המלאכה. או שמא הוכרח הכתוב לנקוט "ועשו" אצל הארון שבמשכן להבדיל מן ארון אחר אשר עליו צווה משה, "ועשית לך ארון עץ" (דברים י, א), בלשון נוכח יחיד, בעלותו לקבל את הלוחות השניות.³ ואפילו גבי הארון באו פרטי המלאכה בנוכח כבשאר הכלים ומרכיבי המשכן: "וצפית" (שמות כה, יא); "ויצקת" (שם, יב); וכו'.

ב.

ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו (שמות ל, א).
ועשית כפור נחשת וכנו נחשת לרחצה (שם, יח).

כל דרדק יודע שמכל הסדרים שבתורה מן 'שמות' ואילך, שמו של משה רבינו נעדר רק מן 'תצוה'. אך לפי האמת גם ב'תרומה' משה אינו מוזכר בשמו אלא אחת, בפסוקה הראשון: "וידבר ה' אל משה לאמר" (כה, א). 'תרומה' ו'תצוה' יחד הן כולן דיבור רצוף אחד מתארך, אשר אין דיבור חדש אחריו עד זה שבתחילת 'כי תשא': "וידבר ה' אל משה לאמר, כי תשא את ראש וגו'" (ל, יא-יב). שכן ראש ועיקר הוא כאמור נדבת החומרים, ומלאכת כל הכלים והבניין והבגדים לא ערוכה אלא כתשובה לשאלה, 'מה ייעשה בתרומה?' כלומר, כביאור להוראה הכללית "וכן תעשו" (כה, ט), שמשמעה כאמור למעלה, 'יתרמו ישראל] כדי שכן תעשו'.

לכן כל אחד מכלי המשכן ומרכיביו מתואר תחילה בחומריו, לפני שאר אפיונים כגון תבנית וממדים, ואפילו בטרם תוזכר מטרתו או שימושו, חוץ לפעמים כאשר זיהויו של פריט תלוי בשימושו. כך: "ועשו ארון עצי שטים" (כה, י); "ועשית שלחן עצי שטים" (כה, כג); "ועשית מזבח זָהָב טָהוֹר" (כה, לא); "ואת המשכן תעשה עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותלעת שני" (כו, א); "ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן" (כו, ז); "ועשית מכסה לאהל ערת אילם מאדמים

הביאו הנשיאים את האבנים מפני ששמות שבטיהם חרוטים בהן. אבל הבושם והשמן בודדו אחר האבנים מפני שאינם כאמור מגוף המשכן וכליו.
² ראה רש"י ושאר מפרשים. לרוב מסכם "כן עשה" או "כן עשו" עשייה מסועפת מרובת פרטים. ראה לדוגמה בראשית ו, כב; שמות ז, ו; וכהנה וכהנה. יכולנו אפוא לפרש גם כאן, "ועשו... ככל אשר אני מראה אותך" על כל פרטיו "כן תעשו", אלמלא ו'ו' של "וכן" שלא עלתה יפה, ואלמלא המעבר מנסתר לנוכח.
³ אם הארון שנצטווה משה לעשות בעלותו להר הוא אותו ארון שעשה לבסוף בצלאל, ראה רש"י, ראב"ע, ורמב"ן לדברים על אתר, ובמקורות שהזכיר שם רמב"ן. ואף אם מדובר באותו ארון, נצרך פה "ועשו" ללמד שאין הארון שונה משאר כלים שעשייתם חובה על כלל ישראל, ואינו מטלה אישית של משה.

ומכסה ערת תחשים מלמעלה" (כו, יד); "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים" (כו, טו); "וארבעים אדני כסף תעשה תחת עשרים הקרש" (כו, יט); "ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר" (כו, לו); "ועשית למסך חמשה עמודי שטים וצפית אתם זהב וויהם זהב ויצקת להם חמשה אדני נחשת" (כו, לז); "ועשית את המזבח עצי שטים" (כו, א); "ועשית את חצר המשכן לפאת נגב תימנה קלעים לחצר שש משזר" (כו, ט); "ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמדים וחשקיהם כסף" (כו, י); וכן כולם. גם אצל הבגדים: "ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר" (כו, ו); "ועשית את מעיל האפור כליל תכלת" (כו, לא); ושוב, כן כולם.

סדר הפריטים שיעשו מקביל, אמנם עם סטיות הכרחיות, לסדר החומרים שייתרמו. תחילה כלי אוהל מועד, מפני שביחס לגודלם זהב הארון והשולחן רב ולהם חלקי זהב ועיטורים, ואיתם המנורה שכולה זהב, והזהב הלא הוא ראש לכל הנידבים. אחרי הכלים יריעות המשכן ויריעות עיזים ומכסה אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים, בדיוק כסדר האריגים והעורות בתרומה. אחריהם הקרשים, כנגד "עצי שטים" שאחרי "ערת תחשים" (כו, ה). משיוקם המשכן, הוא יצטרך לפרוכת ומסך, ובשניהם הוקדמו האריגים לעמודים, כמו שהוקדמו "תכלת וארגמן ותולעת שני ושש" (שם, ד) ל"עצי שטים". כן הוקדמו קלעי שש המשזר לעמודיהם העשויים מעצי שטים.⁴ ראויים היו בגדי הכהונה לבוא אחר יריעות המשכן או הפרוכת והמסך, אלא שהוכרח הכתוב לשבץ את עשיית הבגדים בין קריבת אהרון ובניו לכהונה (כו, א) ובין הלבשתם ומשיחתם (כו, מא; כט, ה; שם, ז; ח-ט), ולפיכך המתינו הבגדים על לאחר קיחת שמן למאור (כו, כ), שהוא קודם בנדבה "לשמן המשחה" (כו, ו).

רבים נתקשו מדוע אוחרה עשיית המזבח הפנימי עד סוף 'תצוה' (ל, א-י), אחר חינוך הכהנים והמזבח החיצון, ולא הוזכרה עם עשיית שאר כלי אוהל מועד. אלא שהמזבח הפנימי הוא קטן ועציו זזהבו מועטים, ופרשת עשייתו לא באה אלא ליישב בעבור מה ייתרמו "בשמים... לקטרת הסמים" (כו, ו). לפיכך הוא נקרא כאן "מזבח מקטר קטרת" (ל, א). ולפיכך סונפה הקטרת הקטורת על דקדוקיה (ז-ח) אל עשיית מזבח הקטרות, בניגוד להדלקת הנרות ועריכת לחם הפנים אשר קבעו פרשות לעצמן נבדלות מעשיית המנורה והשולחן, בויקרא כד, א-ט. "בשמים... לקטרת הסמים" הוזכרו בנדבה אחר "בשמים לשמן המשחה" (שמות כה, ו), ולכן באה עשיית מזבח הקטורת אחר משיחת הכהנים.

הכיור אינו מופיע כלל ב'תרומה' או 'תצוה', אלא להלן ב'כי תשא' (ל, יז-כא) בין שקילת מחציות השקל (שם, יא, טז) לרקיחת שמן המשחה (כב-לג). שכן לא נעשה הכיור מנחושת התרומה אלא "במראת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד" (לח, ח; ראה רש"י על אתר), ואין חומרם בחשבון שב'פקודי', להלן לח, כט-לא. הכיור מוזכר אפוא אחר "מחצית השקל בשקל הקדש" שהוא תשלום "תרומה ה'" שלקחו למשכן (ל, יג), והוא "כסף" האמור בנדבה (כו, ג) וממנו עשו את "את

⁴ ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת" (כו, י) משמעו שהאדנים נחושת אך לא גוף העמודים, כפירוש רש"י על אתר וכדמוכח להלן כז, יז, ו-לח, לא. ואילו נעשו העמודים נחושת לא נזקקו לאדני נחושת.

אֲדַנִּי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנָי הַפְּרָכֶת" ו"וְיִוִּים לְעַמּוּדִים וְצָפָה רְאִישֵׁיהֶם וְחָשַׁק אִתָּם" (לה, כה-כח). יוֹתֵר לֹא יִכְלֶה הַזְכָּרֶת הַכִּיּוֹר לְהִתְעַכֵּב, כִּי מִלֹּאכֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִתְכוּנָתָה עֲמֵדָה לְהִתְפַּרֵּשׁ לְסִיִּים אֵת הַדִּיבּוּר אֹדוֹת "בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה", וְשֵׁם בַּפְּרָשָׁה יִיאֹמַר לְמִשׁוּחַ אֵת כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן וּבִתְוֹכֶם "אֵת הַכִּיּוֹר וְאֵת כְּנֹו" (ל, כח).

ג.

וְאִתָּה תִּצְוֶה אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִיב לְמֵאֹר (שְׁמוֹת כז, כ).
וְאִתָּה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ אֵת אֲהֲרֹן אַחִיךָ וְאֵת בְּנָיֹו אֲתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי (שִׁם כח, א).
וְאִתָּה תִּדְבֹר אֵל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךָ רוּחַ חֲכָמָה (שִׁם, ג).

"וְאִתָּה" או "וְאִתָּם" מִנְּגִידִים תְּדִיר אֵל מֵהַ שִׁיעֵשׂוּ אַחֲרֵיהֶם או יִיעֵשֶׂה לָהֶם. כְּגוֹן: "הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ וְאִתָּה תִּשׁוּפְנוּ עֵקֶב" (בְּרֵאשִׁית ג, טו); "יָדַע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנוּ אִתָּם... וְאִתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם" (שִׁם טו, יג-טו); "שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֵת אַחֲיֵכֶם וְאִתָּם הֶאָסְרוּ" (שִׁם מ"ב, טז); "אֲשֶׁר יִמְצָא אֲתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאִתָּם תִּהְיוּ נְקִיִּים" (שִׁם מ"ד, י). לְרֹוב יָבוֹא "וְאִתָּה" מִצּוּמֵד אֵל "וְאֲנִי" לְהַתּוֹת בְּרִית בֵּין הַשְּׁנַיִם:⁵ "וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֵת הַמְּבוּל מִיָּם עַל הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל בָּשָׂר... וְהִקְמַתִּי אֵת בְּרִיתִי אִתְּךָ... וְאִתָּה קַח לְךָ מִכָּל מַאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ" (בְּרֵאשִׁית ו, יז-כ"א); "אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ... וְאִתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר" (שִׁם יז, ד-ט). דוּגְמָה בַּהֲקִשֶׁר הַמִּשְׁכָּן נִמְצָא לְהֵלֵךְ: "וְאֲנִי הִנֵּה נֹתַתִּי אֲתוֹ אֵת אֲהֲלֵיָאֵב בֵּין אַחֲיֵיִסְמְךָ לְמִטָּה דָן וּבְלֵב כָּל חֲכָם לֵב נֹתַתִּי חֲכָמָה... וְאִתָּה דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֵת שְׁבֹתַתִּי תִשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בִּינֵי וּבִינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם... בְּרִית עוֹלָם" (שְׁמוֹת לא, ו-טז). אֵת "לְכָה נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאִתָּה" (בְּרֵאשִׁית לא, מד) יִשׁ לְפָרֶשׁ, "בְּרִית" בַּדְּפוּס "אֲנִי וְאִתָּה", חוּזָה הַמִּתְעַד אֵת הַתְּחִיבּוֹתוֹ שֶׁל כָּל צַד לְהַסְכֵּם.

וְאִילוּ בַּפְּתִיחַת 'תְּצוּה' תּוֹפְעָה יְחִידָאִית: שֶׁלֶשׁ הַיְקָרוּיּוֹת מְשׁוֹרְשׁוֹת שֶׁל "וְאִתָּה", כָּל אַחַת תְּחִילַת עֲנִיִן וְרֵאשׁ אֲמִירָה, לֹלֵא זִיקָה אֵל מַעֲשֵׂי אַחֲרֵיהֶם. מִדּוּעַ? מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַעֲנִינִים הוּא הַמִּשְׁךְ וְאִינוּ הַמִּשְׁךְ לְדִיבּוּר הַפּוֹתַח אֵת 'תְּרוּמָה', פִּירוּט נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן.

כִּיצַד? "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִיב לְמֵאֹר" הוּא אֲמִנָּם אוֹתָה לְקִיחָה שֶׁל "שֶׁמֶן לְמֵאֹר" הַמְּנוּי בַּנְּדָבָה (שְׁמוֹת כה, ו). אֲבָל "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" מִלְּמַד שֶׁתְּמִיד תִּלְקַח "מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" לְקִיחָה דוּמָה, שֶׁהֵרִי שֶׁמֶן אִינוּ קִיִּים כְּכֵלֵי הַמִּשְׁכָּן אֲלֵא הוֹלֵךְ וּמִתְכַלֵּה. "חֲקָה" וּבִיחֹוד "חֲקַת עוֹלָם" תּוֹנַח עַל חוּבָה שֶׁהוּזְמַן גְּרָמָה בְּרֵאשׁוֹנָה וּמֵאֵז הִיא נִקְבְּעָה לְעוֹלָם. כְּגוֹן הַפִּסַּח שֶׁנִּהְיָ בַּמְּצָרִים מִשׁוּם הַמִּשְׁחָת וְדָם עַל הַמְּזוּזוֹת, וּמֵאֵז הוּא קָרְבֵן אֲשֶׁר דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ עַל הַמְּזֻבָּח: "וְהִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזָכְרוֹן וְחִגְתֶּם אֲתוֹ חֵג לָה' לְדֹרֹתֵיכֶם חֲקַת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ" (שְׁמוֹת יב, יד). אוּ, "וְהִקְטִירֶם הַפֶּהֶן הַמְּזֻבָּחָה לְחֵם אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ כָּל חֶלֶב לָה'; חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ" (וִיקְרָא ג, טז), אֲפִילוּ שֶׁלֹּא בַּפְּנֵי הַבַּיִת (רֵאשִׁית תּוֹרַת כְּהֻנִּים עַל אֲתֵר וְקִידוּשֵׁין לז, ב). אַחַר טֵהֲרַת הַלוּיִים לְעַבּוּדָה בַּהּזוֹת "עֲלִיֵּיהֶם מִי חֲטָאת" (בַּמְּדַבֵּר ח, ז),

⁵ הַעִירָנִי עַל כֶּךָ רַבִּי יִצְחָק בְּרוּךְ רוֹזֶבְלוֹם שְׁלִיט"א.

"זאת חקת התורה" (שם יט, ב) ל"כל הנגע בַּמַּת" (שם, יג). אף כאן, "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ" בתרומה הנוכחית "שֶׁמֶן זֵית זָךְ", וגם מאילך "חקת עולם לְדֹרֹתָם".

כיוצא בו, "וְאַתָּה הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת אֶהֱרֹן אָחִיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ". קריבת הכהנים היא הקדמה הכרחית לעשיית "בגדי קֹדֶשׁ" (שמות כה, ב), כי באין לובשים בגדים מה טיבם. וגם צריכים העושים במלאכה להכיר כל לובש להתאים לו "מְדוּ בְד" (ויקרא ו, ג), כמידתו (יומא כג, ב). הרי שהצוויים על מלאכת הבגדים, שהם המשך הדיבור על תרומת "זָהָב... וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ" ו"אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֵּאִים" (שמות כה, ג-ז), תלויים בציווי על קריבת הכהנים. מאידך, הכהנים עצמם אינם מן התרומה וקריבתם חורג במה מן הדיבור המתמשך.

כיוצא בו, "וְאַתָּה תִּדְבֹר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב... וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֵנוּ לִי" (כח, ג-ד), לעת עתה, מן התרומה הראשונה, טובים לכניסה לכהונה וחיכתה. אבל בגדים בלים וניכתמים וייוולדו לכהנים בנים ובני בנים שגם להם יצטרכו בגדים. הלאה, "וְהָם", אותם "חֲכָמֵי לֵב" בעתיד, או חכמים כמותם עתידיים, "יִקְחוּ" שוב לפי הצורך "אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתַּכְלֵת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ" (שם, ה) מנדבות חוזרות או מכספי ציבור. רִאִיָּה שמדובר בלקיחות עתידיות, שמפירוט חומרי הבגדים נפקד פה מקום אבני השוהם ואבני המילואים, מפני שאבנים לא תישחקנה אלא תתקיימנה מן התרומה הראשונה, וגם לא תצטרכנה אלא לאפוד אחד וחושן אחד להלביש כהן גדול אחד.

ובכן, לקבוע ללקיחת השמן או קריבת הכהנים או עשיית הבגדים דיבורים משלהם, נוסח 'וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן', אי אפשר, בל ייקטע הדיבור הראשון אשר אף הלקיחה והקריבה והעשייה שייכות לו, ושלא יושלם עד פרשת מזבח הקטורת שבסוף 'תצוה'. מאידך, לצוות עליהן בסתם כהמשך גמור לדיבור הראשון, כמו שציווה על הארון והשולחן ושאר כלי המשכן ומרכיביו, גם אי אפשר, שהרי באו בענייניהן הוספות שלא מכלל הדיבור הראשון. מה עשה הכתוב? נקט ניב פשרני המסתמן כפתיח לדברים חדשים, ובכל זאת אינו פנייה חדשה אל משה, כזו הראויה לבוא רק משנושא קודם הושלם. "וְאַתָּה" משמעו: "אַתָּה", אשר עודך לפני שומע מפי דברים נמשכים מלמעלה, עוד - זו הוראת ו"ו של "וְאַתָּה" - "תְּצַוֶּה" ות"ק"רב" ו"תִּדְבֹר" כך וכך. נעוץ אפוא במילה "וְאַתָּה" רמז לה' המדבר, למשה השומע, ולשיח שהם עומדים ועסוקים בו, כמעט כאילו אכן נאמר, "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר", ספק דיבור קודם ספק חדש.

ד.

וְאַתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ (ל, כג).

ב'כי תשא', אחר פרשות מחצית השקל והכיור, היקרות רביעית של "וְאַתָּה" מן הסוג שב'תצוה'. אך לפני הפתיח השכיח הקובע דיבור לעצמו. "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, וְאַתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁ" (כב-כג).

כאמור (אות ב'), הצורך ב"בְּשָׁמִים לְשֶׁמֶן הַמְּשָׁחָה" כבר כולכל במקומו, בציווי על משיחת אהרון ובניו, הבא בין ציוויים על לקיחת שמן למאור ועשיית מזבח קטורת, כמו שהבשמים לשמן המשחה נמנו בנדבה בין "שֶׁמֶן לְמָאֵר" ו"בְּשָׁמִים... לְקַטֶּרֶת הַסָּמִים" (כה, ו). אך התיאור שם של הנעשה בשמן המשחה נשאר חלקי. ציווי למשוח את כלי המשכן המתין על כרחו עד לאחר שיוזכרו אחרוני הכלים, היינו המזבח הפנימי שכנגד הקטורת שהיא בסוף רשימת הנדבות, והכיור שנחושטו כלל לא שויכה לתרומת המשכן. גם טרם נודעה מתכונתו של השמן.

עתה פונה הכתוב להשלים את החסר: לפרט פירוט מלא את כל אשר יימשח, וללמד איך השמן יירקח. אך הדיבור שהחל בנדבת המשכן כבר נקטע בדיבורים על מחצית השקל והכיור. לחזור אל ה"בְּשָׁמִים לְשֶׁמֶן הַמְּשָׁחָה" ולנעשה בהם נצרך אפוא דיבור חדש, ועל כן נאמר, "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר". אולם, לצרף בכל זאת את משיחת הכלים אל העילות לנדבת המשכן, שוב נוקט הכתוב במטבע "וְאָתָּה", כאילו עוד רצוף הדיבור הראשון מפי ה' למשה, וכאילו הועתקה רקיחת השמן עם משיחת הכלים אל לקיחת שמן למאור וקריבת אהרון ועשיית הבגדים, אשר אף הן נפתחו ב"וְאָתָּה".

הנה נא גזירה שווה לפשוטו של מקרא.